

EBRUCU MUSTAFA DÜZGÜNMAN'IN BESTELERİ

Agah TERZİ*

E-mail: agahterzi78@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3228-4362>

Citation/©: Terzi, A. (2023). Ebrucu Mustafa Düzgünman'ın besteleri. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 15, 243-261.

DOI Number: <https://doi.org/10.53112/tudear.1245768>

Öz

Geleneksel ebru sanatının yakın geçmişteki en önemli temsilcilerinden Mustafa Düzgünman'ın ebrucu kimliğinin yanı sıra müzisyenlik, ciltçilik, fotoğrafçılık, tesbihçilik, şairlik ve türbedarlık yönleri ile de çevresinde temayüz ettiği, bu alanlarda önemli çalışmalar yaptığı ve eserler bıraktığı bilinmektedir. Bu çalışmada, yakın tarihimizin dinî müzik geleneği ve repertuarı açısından önemli olduğunu düşündüğümüz Mustafa Düzgünman'ın bestelediği eserleri araştırıldı. Yapılan araştırma sonucunda 25 eser bilgisine ulaşılmış; ancak bunlardan 10 tanesine ait nota tespit edilmiştir. Bu bestelerin, dinî müzik formlarında, Türk müziği makam ve usullerinde bestelendiği, ayrıca büyük usuller ve az kullanılan makamlarda da eserler bestelediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dinî Müzik, İlahi, Tekke Müsikisi, Ebrucu Bestekâr.

* Dr. Öğr. Üyesi. Yalova Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Türk Din Musikisi Anabilim Dalı.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Makale en az iki hakem tarafından incelenmiş, Turnitin kullanılarak benzerlik raporu alınmış ve araştırma/yayın etiğine uygunluğunu teyit edilmiştir.

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. The article was reviewed by at least two referees, a similarity report was obtained using Turnitin, and compliance with research/publication ethics was confirmed.

THE COMPOSITIONS OF EBRU MASTER MUSTAFA DUZGUNMAN

Abstract

It is known that besides his identity of an ebru artist, Mustafa Düzgünman, one of the most important representatives of the ebru art of the recent past, came to the fore as a musician, photographer, prayer beads maker, poet and tomb keeper, made significant studies and left behind works of art in these fields. In this study, we researched works composed by Mustafa Düzgünman which we consider important with regards to our recent religious music history and repertoire. As a result of this research, data about 25 pieces were obtained but musical scores of only 10 of them were ascertained. It has been observed that these compositions are produced in religious musical forms, turkish musical makams and usuls and that he also composed pieces in major usuls and rarely used makams.

Keywords: Religious music, Chant, Islamic monastery music, Ebru artist composer.

Giriş

Cumhuriyetin ilanı ve sonrasında birçok alanda olduğu gibi kültür ve sanat hayatında da birçok alan veya kurum, inkılaplar ve reformlar çerçevesinde yeni bir yapıya dönüştürülerek devam ettirilmiş veya faaliyet alanı bırakılmayarak yok olmaya terk edilmiştir. Bu süreçte tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla ilgili olarak, 13 Aralık 1925'te *"Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun Kanun"* (Resmi Gazete, 1925, s. 243) ile tekke müsikisinin icra edildiği alan ve varlık nedeni de ortadan kaldırılmıştır.

Bunun sonucu olarak cumhuriyet döneminde yasal olarak icra alanı bulamayan tekke müsikisi, ancak gizli yapılan zikir meclislerinde icra edilerek devam ettirilmiş ve önceki dönemlere göre nispeten az sayıda yeni eser, meşk usulü ve band kayıtları sayesinde günümüze ulaşabilmiştir.

Bu sebeple Mustafa Düzgünman'ın yaşadığı dönem ve meşk ettiği müsikî hocaları dikkate alındığında bestelerinin tespit edilmesi cumhuriyet dönemi tekke müsikisi hafızası bakımından önem arz etmektedir.

Bu çalışmada betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Saim Kaptan, *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri* başlıklı kitabında betimsel yöntemi şu ifadelerle tanımlamıştır: "Olayların, objelerin, varlıkların "ne" olduklarını betimlemeye-açıklamaya çalışır. Durum nedir? Neredeyiz? Ne yapmak istiyoruz? Nereye Hangi Yöne Gitmeliyiz? Oraya nasıl gideriz? gibi soruların cevaplarını arar. Çok sayıda denek ve obje üzerinde belirli bir zaman

kesiti içinde yapılır. Bilimsel etkinlikler olayların betimlenmesiyle başlar. Problemi anlama ve anlatmada ilk aşamadır” (Kaptan, 1995).

Toplanan veriler, sonuç bölümünde değerlendirilecektir. Araştırmada toplanan veriler ve bunlara bağlı olarak yapılacak olan yorumlar Mustafa Düzgünman'ın bestelediği eserlerden notaları tespit edilebilen eserlerle sınırlıdır.

1. Mustafa Düzgünman'ın Hayatı

İslam Ansiklopedisi'nde Mustafa Düzgünman'ın hayatından şu şekilde bahsedilmiştir:

“9 Şubat 1920'de İstanbul Üsküdar'da Sultantepe'de doğdu. Babası, aynı semtteki Abdülbâki Efendi ve Aziz Mahmud Hüdâyi camilerinin imamlığını yapan Sâim Efendi'dir. İlk tahsilini tamamladıktan sonra babasının Üsküdar çarşısındaki aktar dükkânında çalışmaya başladı. Bu sırada annesinin dayısı hattat Necmeddin Okyay onu, hocalık yaptığı Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin Türk Tezyinî Sanatları Bölümü'ne kaydettirdi (1938). Burada Necmeddin Okyay'dan eski tarz cilt ve ebru öğrenerek kısa zamanda kabiliyetiyle dikkati çekti, diğer kıymetli hocalardan da faydalandı. Ancak hayat şartları sebebiyle bir müddet sonra okuldan ayrılarak tekrar baba mesleği olan aktarlığa döndü. Vefatına kadar titizlikle sürdürdüğü bu meslekte işinin ehli güvenilir bir esnaf olarak tanındı. 12 Eylül 1990 Çarşamba günü vefat eden Mustafa Düzgünman'ın kabri Karacaahmet Mezarlığı'ndadır” (Derman, 1994).

Ebruculuk başta olmak üzere ciltçilik, fotoğrafçılık ve tespihçilikle ilgili önemli eserler bırakan Mustafa Düzgünman, 20 yılı aşkın bir süre Aziz Mahmud Hüdâyi Türbesi türbedarlığını da yapmıştır. Bilhassa bu dönemde tasavvufa olan ilgisi ile birlikte çok kıymetli edebî ve mûsikî eserleri de ortaya koyduğu bilinmektedir.

Bu çalışmanın özü, Mustafa Düzgünman'ın mûsikîşinas kimliği ve besteleri olmakla birlikte ebruculuğundan ve diğer diğer temayüz ettiği yönlerinden de aşağıda kısaca bahsedilmiştir.

Ebruculuğu: Hayatı boyunca ebruculuk, ciltçilik, fotoğrafçılık, tesbihçilik, mûsikîşinaslık gibi birçok meşgalesi olmasına rağmen en çok ebrucu kimliği ile tanınan Mustafa Düzgünman hakkında, talebesi Alparslan Babaoğlu, Yusuf Parlak'ın makalesinde şunları söylüyor: *“Hoca'nın herhalde en çok konuşulan ve bilinen yönü ebruculuğudur. Hoca çeşitli konularda yeniliğe açık olduğu halde ebru sanatında klasik anlayışa sınırlı bağlı kalmış ve bu hususta modern uygulamalara asla iltifat etmeyen bir duruş sergilemiştir. Onun ebruya hâkimiyeti ve bu alandaki sanatkârlığı sadece Türkiye'de değil bütün dünyada takdir edilmiş, ebru ile alakalı yapılan bütün yayınlarda mutlaka kendisine özel bir bölüm ayrılmış ve ebrularından örnekler verilmiştir. Necmeddin Okyay'dan öğrendiği ebru yapımına teknik ve estetik olarak çağ atlatmış, kendi zamanında hiç rağbet görmeyen bu sanatımızı aşkla ve inatla sürdürüp öğrenci de yetiştirerek unutulmasının önüne geçmiştir”* (Parlak, 2012).

Mustafa Düzgünman'ın yetiştirdiği ebru talebeleri olarak, Alparslan Babaoğlu, Aydın Gülan, Fuat Başar ve Sabri Mandıracı bilinmektedir.

Tespilhçiliği: Alparslan Babaoğlu, hocası Mustafa düzgünman'ın tespihten ve tespihçilikten de çok iyi anladığı, bir tespihin hangi malzemeden yapıldığını ilk görüşte anladığı, tespih ipinin bükülmesinden, balmumulanmasına, imâmedeki düğümün atılmasına kadar üstün bir mahareti olduğundan bahsetmiştir (Babaoğlu, 2015).

Fotoğrafçılığı: Talebesi Alparslan Babaoğlu'ndan aldığımız bilgilere göre, Mustafa Düzgünman'ın eski tarz körüklü ve içine bir hipermetrop mercek yerleştirilmiş tahta bir kutudan oluşan fotoğraf makinesiyle İstanbul'daki ve Bursa'daki cami, medrese ve türbelerden binlerce yazı fotoğrafını, o devirde fotoğraf filmi henüz icat edilmemiş olduğundan şase tabir edilen emisyonlu camlar üzerine tespit ederek kaybolmaktan kurtardığı öğrenilmiştir (Babaoğlu, 2015).

Ciltçiliği: Mustafa Düzgünman'ın askerlik görevini ifa ederken Harbiye 1. Ordu karargâh matbaasında mücellitlik yaptığı, bilhassa şemse tarzında, üst düzey işçilikle yaptığı kitap kablalarının çok meşhur olduğu bilinmektedir.

Mustafa Düzgünman'ın tüm bu zanaâtleriyle ilgili olarak, ürettiği birçok değerli tespih, levhalar, kendi yaptığı ebrular, kitap kablaları ve çerçevelerden oluşan koleksiyonunu ailesine bıraktığı da öğrenilmiştir (Babaoğlu, 2015).

Türbedarlığı: Mustafa Düzgünman, 1953-1979 yılları arasında Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdâyi Dergâhı türbedarlığını da yapmıştır. Neden türbedar olmak istediğini TRT2'de yayınlanmış olan "Sanatımızdan Portreler" programında şu şekilde anlatmıştır: "*Ben onun muhitinde yaşadığım, yetiştiğim için ona zahiren bir muhabbetim vardı. Fakat bende daha genç yaşlarda bir tasavvuf merakı, zevki belirmeye başladığı zaman, Hz. Hüdâyi'nin divanında söylediği sözleri o zaman anlamaya başladım. Ondan evvel anlayamıyordum. Bu bir tasavvuf kâidesidir. Onun üzerine gördüm ki Hz. Hüdâyi bir derya, onun söylediği nutuklar Kur'ân'ın özü. Hayran oldum, âşık oldum ona, onun için hizmet edeyim diye bu türbedarlığı istedim.*" (http1)

Edebî Yönü: Mustafa Düzgünman'ın bilhassa türbedarlık yaptığı dönemde tasavvufla yakından ilgilenmesi ile birlikte pek çok manzum eser de kaleme aldı. Bu güftelerden bazılarını bestelediği bilinmektedir. Ayrıca Mustafa Düzgünman'ın ebru sevdasını ve tasavvufi kişiliğini de yansıtan ebrunâme isimli bir şiiri de vardır. 20 kıt'adan oluşan bu şiirin ilk dördütlüğü şu şekildedir: (Babaoğlu, 2015)

"Ebrudaki görünen şu nukûşâta iyi bak, Şuunât-ı ilâhîdir sıfatından ayan HakNakş-ı sun'un pertevinden Hubb-u Rahman âşikâr, Rûyetullah sırrıdır bu müsemâmîdir her varak."

Mûsikî İcracılığı: Mustafa Düzgünman, çocuk yaşlarda iken mûsikî ile iştilal etmeye başlamış ve dönemin önemli isimlerinden cami ve tekke mûsikîsi meşk etmiştir. Mûsikî eğitimi hakkında *İslam Ansiklopedisi'*nde şu bilgiler yer almaktadır: “*Mustafa Düzgünman, ebru sanatı dışında dinî mûsikîyle de meşgul olmuş ve tasavvuf zevkini Hâfız Eşref Ede'den almıştır. Muzika-yı Hümâyun'da yetiştiği için “Mızıkalı” lakabıyla anılan Hâfız Muhittin Tanık, Üsküdar'daki Çarşamba Rifâî Dergâhı şeyhi Hayrullah Tâcettin Yalım ve Üsküdar Rifâî Âsîtânesi şeyhi Hüsnü Saner gibi kıymetli hocalardan istifade etmiştir*” (Derman, 1994).

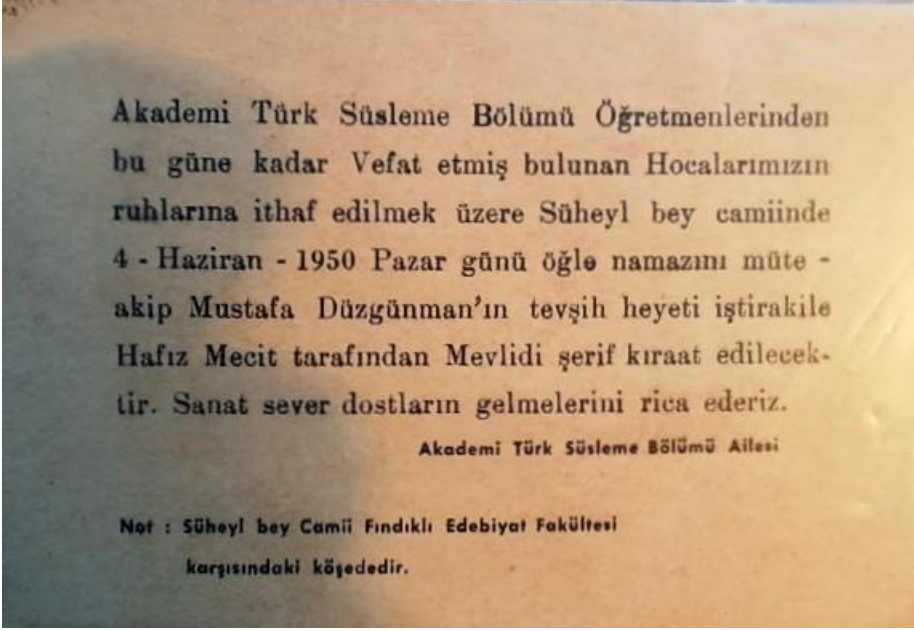
TRT2'de yayınlanmış olan “Sanatımızdan Portreler” programında da mûsikî tecrübesini kendi sözleriyle şöyle anlatmıştır: “*Babam Üsküdar'da Aziz mahmud Hüdâyî camii imam-hatibiydi. Tabi biz de o muhitte yetiştiğimiz için camide mûsikî muhakkak lazımdır, oradan bir merak uyandı. Ezan okumak müezzinlik etmek derken dini mûsikîyi çok merak ettim. O zaman mızıkalı Hafız Muhittin Efendi vardı Üsküdar'da. O'ndan ve Çarşamba tekkesi şeyhi Hayrullah Efendi vardı, bunlardan dini eserler geçtim. Mevlid tevşihleri, Ramazan ilahileri, devran ilahileri. Bu şekilde epey yol almış olduk.*” (http1)

Uzun yıllar Aziz Mahmud Hüdâyî Camii'nde yaptığı müezzinlik faaliyetleri başta olmak üzere muhtelif meclislerde hem şahsen hem de kurduğu tevşih heyeti ile ilahiler, tevşihler ve mevlid icraları gerçekleştirdiği bilinen Mustafa Düzgünman'ın Zeki Kuşoğlu'na muhtasar olarak 1986'da kendi kaleminden hayat hikâyesinde mûsikî ile ilgili şu ifadeler yer almaktadır: “*İlk okuduğum Hak Teâlâ Bahri mevlidini hocanın desteğiyle Üsküdar Yenicamii'de bir kandil gecesi okudum. Üsküdar Çarşamba Rufâî Tekkesi şeyhi Hayrullah Tacettin Efendi'den daha klasik dinî eserler geçtim. Arkadaşlardan bir grup kurup mevlitlerde tevşih okuyorduk. Babamın Aziz Mahmûd Hüdâî Hazretleri'nin camiinde imam olması sebebiyle orada cumhur müezzinliği, teravîh müezzinliği gibi özelliği olan cemiyetler yapardık. Grup başı bendim. Ezan okumam muhtelif makamlarda olur ve dinlenirdi. Uğur derman kardeşimiz o günleri çok iyi bilir. Kendimi methetmek istemem, Ramazan geceleri gittiğimiz camiler dolardı.*” (http2)

Neayzen Niyazı Sayın'la yaptığımız röportajda, Mustafa Düzgünman'la uzun yıllar süren dostluğunun başlangıcını şöyle anlatıyor: “*Bir gün mahallemizdeki camide ezan okundu ve çok hoşuma gitti, hemen camiye gittim cami çıkışında Mustafa abiyi gördüm ve ezanı kim okudu diye sordum, kendisi de ben okudum dedi. Bende çok sevindim ömrüne bereket dedim. Mustafa abi, biz birkaç arkadaş evde ilahi meşk ediyoruz gelir misin dedi, gelirim elbet dedim ve birlikte çalışmaya devam ettik*” (Sayın, 2015).

Niyazı Sayın, aynı röportajda Mustafa Düzgünman'ın mûsikî yönü ile ilgili olarak da şunları söyledi: “*Bir müzisyen olarak kendisine çok değer veririm, ilahi meşk etmişti ve zevki vardı. Mûsikî ilmi tahsili olmamakla birlikte okuduğu eseri temiz okur, usulleri layığıyla vururdu, ilahiler bestelemişti, çok güzel eserleri vardı*” (Sayın, 2015).

Mustafa Düzgünman'ın kurduğu tevşih heyeti ile katıldığı mevlid-i şerif meclislerinden birine ait aşağıdaki davetiye görseli de o günlere dair bir belge olarak aşağıda paylaşılmıştır.

(Hattat Ceyhun Oydem fotoğraf arşivinden)

Bestekârlığı: İslam Ansiklopedisinde, Mustafa Düzgünman'ın bestelediği 20 civarında eserden bahsedilmektedir. Bu konu ile ilgili olarak *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı* isimli kitapta, Niyazi Sayın tarafından listelendiği belirtilen 20 eser listelenmiştir (Özemre, 2006). Ancak yaptığımız çalışma sonucunda toplam 10 esere ait nota tespit edilebilmiştir.

Bu eserlere ait notaların temin edildiği kaynaklar:

- 6 esere ait nota Cüneyt Kosal imzalı olarak "Türk Müziği Kültürünün Hafızası" isimli elektronik portaldan,
- 3 esere ait nota Mustafa Düzgünman'ın kendi sesiyle okuduğu bant kayıtlarından İzmir Radyosu klasik kemençe sanatçısı Sedat Altınöz'ün (Mustafa Düzgünman'ın talebesi Sabri Mandıracı'nın talebesidir) kayda aldığı ve tarafımıza gönderdiği notalardan,
- 1 esere ait nota da Niyazi Sayın ile bizzat yaptığımız röportaj esnasında hatırına gelerek seslendirdiği, bizim de notaya aldığımız dökümanlardır.

2. Mustafa Düzgünman'ın Besteleri ve Makamsal Analizi

Mustafa Düzgünman'ın bestelediği ve notaları tespit edilebilen eserleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. Bu 10 eserin notaları yeniden yazılarak alfabetik sırayla paylaşılmış ve makamsal analizleri de alt kısımlarında yapılmıştır.

Tablo 1. Mustafa Düzgünman'ın Notaları Tespit Edilebilen Besteleri

	Eser Adı	Makam	Usul	Güfte	Notaya Alan
1	A'lâda Bir Servi Bitmiş	Segâh	Düyek	-	Cüneyd Kosal
2	Derdimizin Dermânıdır Hz. Pir Efendimiz	Evc	Düyek	Mustafa Güzgünman	Cüneyd Kosal
3	Derdimizin Dermânıdır Hz. Pir Efendimiz	Rast	Düyek	Mustafa Düzgünman	Sedat Altınöz
4	Ey Gönül Şol Şâh-ı Âlişanı Gör	Acemkürdî	Evsat	Hüdâyî Hz.	Cüneyt Kosal
5	Hulûs-i Kalb İle Kâmil Yüzün Sür Hâk-i Pâyîne	Hicazkâr	Devrihindi	Şeyh Reşid Efendi	Cüneyt Kosal
6	Kadrim Ola Berter Şeref-i Nâd-ı Ali'den	Dügâh	Sofyan	Kâhyazâde Arif Efendi	Sedat Altınöz
7	Kible-i Mihrâbımızdır Hz. Pir Hüdâî	Acemaşîran	Düyek	Mustafa Düzgünman	Cüneyt Kosal
8	Kubbe-i Dâr-ül Amandır Hz. Tâc-ı Hüdâî	Hicaz	Düyek	Mustafa Düzgünman	Sedat Altınöz
9	<i>Vak'â-yı Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâyı Güş Edüp</i>	Segâh	Düyek	Hayrullah Tâceddin Efendi	Cüneyt Kosal
10	Yine Nûr-i Tecellîden	Nihavend	Düyek	Hüdâyî Hz.	Agâh Terzi

2.1. A'lâda Bir Servi Bitmiş

A'LÂDA BİR SERVİ BİTMİŞ
Segâh İlahi

Güfte: Güftekâr bilinmiyor
Beste: Mustafa Düzgünman
Kaynak: Cüneyt Kosal arşivi
Notaya alan: Ağâh Terzi

Usûl: Düyek

A LÂ DA BİR SER Vİ BİT
MİŞ KO KU SU Cİ HA
NI TUT MUŞ
AR Şİ RAH MA NE İ
RİŞ MİŞ A Zİ ZİM MAH
MUD E FEN Dİ Pİ RİM SUL TA NİM E FEN Dİ
Pİ RİM SUL TA NİM E FEN Dİ

A'lâda bir servi bitmiş
Kokusu cihânı tutmuş
Arş-ı Rahmân'a erişmiş
Azîzim Mahmûd Efendi
Pîrim Sultânım Efendi

Sofuları her diyarda
Sayıya gelmez hezarda
Yakan çerağı Üsküdar'da
Azîzim Mahmûd Efendi
Pîrim Sultânım Efendi

Makamsal Analiz: Yerinde segâh beşlisi ile başlayan eser, pest tarafa doğru ırak perdesinde hicaz dördlüsü ile genişlemiş ardından tekrar segâh beşlisi ile seyrine devam etmiştir. Güçlüsü nevâ perdesinde hicaz çeşnili asma kararların ardından segâh karara gidileceği zaman nevâ üzerinde bûselik kullanılarak inildiği görülmektedir. Nevâda hicazlı ve bûselikli kalıplarından sonra segâh perdesinde segâh çeşnisi ile karar verilmiştir.

2.2. Derdimizin Dermânidır Hz. Pir Efendimiz

DERDİMİZİN DERMANIDIR
Eviç lâhî

Güfte: Mustafa Düzgünman
Beste: Mustafa Düzgünman
Kaynak: Cüneyt Kosal arşivi
Notaya alan: Ağâh Terzi

Usûl: Düyek

DER Dİ Mİ ZİN DER MA Nİ DIR HAZ RE Tİ PİR
E FEN Dİ MİZ GÖN LÜ MÜ ZÜN SUL TA Nİ DIR
HAZ RE Tİ PİR E FEN Dİ MİZ DE RUN İÇ RE
YAN MAN TA DIR ÇE RA GI PİR
RA NE Sİ A ZİZ MAH MUD HÜ DA İ DIR
HAZ RE Tİ PİR E FEN Dİ MİZ

Derdimizin dermânidır Hazret-i Pîr Efendimiz
Gönümüzün sultânıdır Hazret-i Pîr Efendimiz
Derûn içre yanmaktadır çerâğ-ı pîrânesi
Aziz Mahmûd Hudâyî'dir Hazret-i Pîr Efendimiz

Makamsal Analiz: Evç perdesi üzerinde segâh çeşnişiyle başlayan eserde evç de segâhın nim hicaz üzerine hicazlı genişlemeleri gösterilmiş, 2. portenin son ölçüsünde dügâhta uşaklı kalışın ardında dügâhta bûselik kullanılarak inilip irak perdesinde segâhlı kalışla nakarat sona ermiştir. Meyanda muhayyer üzerinde bûselik çeşnişi kullanılıp ardından evç perdesinde segâhlı kalış yapılmış, ardından nakarat bölümüne dönülüp irak perdesinde segâhlı karar verilmiştir.

2.3. Derdimizin Dermânıdır Hz. Pîr Efendimiz

DERDİMİZİN DERMÂNIDIR
Rast İlahî

Güfte: Mustafa Düzgünman
Beste: Mustafa Düzgünman
Kaynak: Sedat Altınöz arşivi
Notaya alan: Ağah Terzi

Usûl: Düyek

DER DI MI ZİN DER MA NI DIR
HAZ RE TI PİR E FEN
DI GÖN LÜ MÜ ZÜN SUL TA
NI DIR HAZ RE TI PİR E FEN DI
MİZ HAZ RE TI PİR E FEN DI
MİZ DE RİU NU Sİ NE Yİ AŞK TA
ŞEM İ CE MA Lİ YA
Rİ

Derdimizin dermânıdır Hazret-i Pîr Efendimiz
Gönümüzün sultânıdır Hazret-i Pîr Efendimiz
Derûn-u sine-yi aşkta şem-i cemâl-i yarımız
Gönümüzün sultânıdır Hazret-i Pîr Efendimiz

Makamsal Analiz: Eser yerinde rast beşlisi ile başlamış güçlüsü nevâ perdesinde asma karar verdikten sonra nevâ perdesinde bûselik çeşnisi kullanarak segâh perdesinde segâhlı asma kalış yapılmıştır. Eserin nakarat kısmında nevâda rast dörütlüsü ve yerinde rast beşlisi ile karar vermiştir. Eserin meyan kısmında gerdâniye üzerinde rast yapıp bu rastı nevâ da rast ile genişletmiş, meyan sonunda segâh perdesinde segâhlı kalış yapmıştır. Nakarat bölümünde rast ile nevâ arasındaki rast çeşnisini kullanarak rast perdesinde eser karar vermiştir.

2.4. Ey Gönül Şol Şâh-ı Âlîşanı Gör

EY GÖNÜL ŞOL ŞÂH-I ÂLÎŞANI GÖR
Acem Kürdî İlahî

Güfte: Aziz Mahmud Hüdâyî Hz.
Beste: Mustafa Düzgünman

Kaynak: Cüneyt Kosal arşivi
Notaya alan: Ağâh Terzi

Usûl: Evsat

EY GÖ NÜ L ŞOL ŞA HI A Lİ ŞA NI GÖR

NU Rİ PA Kİ HAZ RE Tİ RAH MA NI GÖR

ZER RE DE HUR Şİ Dİ A LEM TA BA BAK

KAT RE DE ŞOL BAH Rİ Bİ PA YA NI GÖR

Ey gönül şol şâh-ı âlî-şanı gör
Nûr-i pâk-i Hazret-i Rahmân'ı gör

Zerrede Hurşîd-i âlem-tâba bak
Katrede şol bahr-i bî-pâyânı gör

Taşradan bakma vücûd iklimine
Gir serîr-i sinede sultânı gör

Nice bir levs-i sivâda kalasın
Aç gözün vâsıl olan yârânı gör

Olma hod-bîn ü Hudâ-bîn ol beğim
Mahz-ı fazliyle olan ihsânı gör

Makamsal Analiz: Acem perdesinde acemaşîran makamı yaparak seyrine başlamış, acem perdesinde kalış yapmış, nakarat bölümünde ise düğâh perdesinde kürdî yaparak karar vermiştir. Meyan bölümünde, muhayyer üzerinde uşşak dörtlüsü ile tiz nevâya kadar genişlemiş inerken sümbüle perdesini kullanarak acem perdesinde tekrar acemaşîran yaparak asma karar yapmıştır. Tekrar nakarata dönerek inici seyirle birlikte yerinde kürdî yaparak karar vermiştir.

2.5. Hulûs-i Kalb İle Kâmil Yüzün Sür Hâk-i Pâyîne

HULÛS-İ KALB İLE Hicazkâr lâhî

Güfte: Şeyh Reşid Efendi
Beste: Mustafa Düzgünman

Kaynak: Cüneyt Kosal arşivi
Notaya alan: Ağâh Terzi

Usûl: Devrihindi

HU LU Sİ KAL BI LE
KA MIL YÜ ZÜN SÜR HA
KI PA Yİ NE TE ED DÜP LE
NI YAZ EY LE MA KA
MI A RI FA NI DIR
CE NA BI KUT BI A ZAM
DIR BU BİR ZA TI
MÜ KER REM DIR

Hulûs-i kalb ile kâmil yüzün sür hâk-i pâyîne
Teeddüle niyâz eyle makâm-ı ârifânîdir
Cenâb-ı kutbül a'zamdır bu bir zât-ı mükerrermdir
Tarîk-i Celvetî Pîri Azîz Mahmûd Hudâîdir

Makamsal Analiz: Eser, gerdâniye perdesinden seyre başlayıp çargâhta nikriz, ardından evç perdesi yerine acem perdesi kullanılarak çargâhta bûselik ve ardından rast perdesinde hicaz yapmış, nevâda hicaz ile asma karar vermiştir. Nakarat kısmında ise gerdâniyede hicaz yaparak inici seyre başlamış segâhta hüzzamlı asma karar yaptıktan sonra yeden perdesine uğrayarak rast perdesinde hicazlı karar vermiştir. Meyan kısmında ise gerdâniye üzerinde bûselik gösterdikten sonra nevâda hicazla asma karar, kürdî perdesi üzerinde çargâh çeşnisi ve ardından tekrar nevâda hicaz ile nakarat bölümüne geçmiştir.

2.6. Kadrim Ola Berter Şeref-i Nâd-ı Ali'den

KADRİM OLA BERTER ŞEREF-İ NÂD-İ ALİ'DEN
Dügâh İlahi

Güfte: Kâhyazâde Arif Efendi
Beste: Mustafa Düzgünman

Kaynak: Sedat Altınöz arşivi
Notaya Alan: Ağâh Terzi

Usûl: Sofyan

KAD Rİ MO LA BER TER ŞE RE Fİ NA
DI A Lİ DEN NUS RAT BU LA YIM DEM BE DEM
İM DA DI A Lİ DEN MEY DA Nİ ME
HAB BET DE Kİ FER YA DI A Lİ DEN
DÜ Dİ DE İ ZEH RA İ Kİ ŞEH ZA
DI A Lİ DEN

Kadrim ola berter şeref-i nâd-ı Ali'den
Nusrat bulayım dembedem imdâd-ı Ali'den
Meydân-ı mehabbetdeki feryâd-ı Ali'den
Dü dîde-i Zehrâ iki şehzâd-ı Ali'den
Yâ Rab beni dür eyleme evlâd-ı Ali'den

Makamsal Analiz: Eser sabâ makamı seyri ile başlamış ve çargâh perdesinde asma karar verdikten sonra meyana yaklaşırken dügâhta hicaz çeşnisi ve devamında pest tarafta zirgüleli hicaz seslerini kullanarak karar vermiştir. Meyan kısmında hüseyinî perdesi üzerinde uşşak çeşnisi yaptıktan sonra tekrar sabâ makamın perdeleri kullanılarak güçlüsü olan çargâh üzerinde karar vermiş, ardından meyan kısmından önceki bölüm aynen tekrar edilerek zirgüleli hicazla karar vermiştir.

2.7. Kible-i Mîhrâbımızdır Hz. Pîr Hüdâî

KIBLE-İ MİHRÂBIMIZDIR
Acem Ağırân İlahî

Güfte: Mustafa Düzgünman
Beste: Mustafa Düzgünman
Kaynak: Cüneyt Kosal arşivi
Notaya alan: Ağâh Terzi

Usûl: Düyek

KIB LE İ MİH RA BI MIZ DIR HAZ RE Tİ PİR HÜ DA İ
Sİ NE DE MEH TA BI MIZ DIR HAZ RE Tİ PİR
HÜ DA İ HAZ RE Tİ PİR HÜ DA İ
CAN DA CA NA NI MIZ DIR DİL DE DE İ
MA NI MIZ ZİK Rİ MIZ EZ KA RI MIZ DIR
HAZ RE Tİ PİR HÜ DA İ HAZ RE Tİ PİR HÜ DA İ

Kible-i mîhrâbımızdır Hazret-i Pîr Hüdâî
Sînede mehtâbımızdır Hazret-i Pîr Hüdâî
Canda cânânımızdır dilde de îmânımız
Zikrimiz ezkârımızdır Hazret-i Pîr Hüdâî

Makamsal Analiz: Acem perdesinde seyrine başlamış, çargâhla genişleyip acem ve çargâh perdelerinde asma kararlar vermiştir. İniş seyrinde yegâh perdesine kadar bûselikle düştükten sonra acemaşîran perdesinde yedenli karar vermiştir. Meyan bölümünde ise nevâ perdesi üzerinde sabâ makamı yapmış ve acem perdesi üzerinde çargâhlı karar vermiştir. Ardından meyandan önceki bölümü tekrar ederek acemaşîran perdesinde yedenli karar vermiştir.

2.8. Kubbe-i Dâr-ül Amandır Hz. Tâc-ı Hüdâî

KUBBE-İ DÂR-ÜL AMANDIR
Hicaz İlahî

Güfte: Mustafa Düzgünman
Beste: Mustafa Düzgünman

Kaynak: Sedat Altınöz arşivi
Notaya alan: Ağâh Terzi

Usûl: Düyek

KUB BE İ DA RÜL A MAN DIR HAZ RE Tİ TA
CI HÜ DA İ DER GE Hİ SAK Fİ İR FAN DIR
HAZ RE Tİ TA CI HÜ DA İ DER GE Hİ SAK
Fİ İR FAN DIR HAZ RE Tİ TA CI HÜ DA İ
ON ÜÇ TER Kİ LE FAH Rİ DER ZEV Kİ CEL VE
Tİ SEV KE DER

Kubbe-i dâr-ül amandır Hazret-i Tâc-ı Hüdâî
Dergeh-i sakf-ı irfandır Hazret-i Tâc-ı Hüdâî
Onüç terk ile fahr ider zevk-i celveti sevk eder
Dergeh-i sakf-ı irfandır Hazret-i Tâc-ı Hüdâî

Makamsal Analiz: Genel olarak hicaz makamı özelliklerini göstermekte olan eser, güçlüsü olan nevâ perdesinden seyrek başlayıp düğâhta hicaz karar verdikten sonra yerinde nişabur çeşnisi ile (Hümâyün makamı gibi) nevâ perdesinde karar vermiştir. Nakarat kısmına nevâda rast gösterek başlayıp ardından tekrar nevâda bûselik kullanmış, düğâhta hicaz ve rastta nikrizli kalıpları düğâhta hicazlı tam karar izlemiştir. Meyan kısmında ise tiz durak üstünde bûselikle genişleyip nişaburla nevâda karar vermiştir. Karara doğru pest tarafta rast çeşnisi ile genişleyip yerinde hicazla karar vermiştir.

2.9. Vak'â-yı Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâyı Gûş Edüp

VAK'Â-YI ŞÂH-İ ŞEHİD-İ KERBELÂYI GÜŞ EDÜP

Segâh Mersiye

Güfte: Hayrullah Tâceddin Ef.
Beste: Mustafa Düzgünman

Kaynak: Cüneyt Kosal arşivi
Notaya alan: Ağâh Terzi

Usûl: Düyek

VAK A YI ŞA HI ŞE HI Dİ KER BE LA YI
GUS E DİP AH E DİP YAN
DI GÖ NÜL EH Lİ Dİ LAN AĞ LAR BU
GÜN AH E DİP YAN DI GÖ NÜL EH
Lİ Dİ LAN AĞ LAR BU GÜN Sİ NE SU ZAN
Dİ DE GIR YAN KAL Bİ NA LAN DIR BU AN
MA TEM EN GİZ GAM Lİ DIR DİL
A Rİ FAN AĞ LAR BU GÜN
MA TEM EN GİZ GAM Lİ DIR DİL
A Rİ FAN AĞ LAR BU GÜN

Vak'â-yı Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâyı gûş edüp
Âh edüb yandı gönül ehl-i dilân ağlar bugün

Sîne süzân dîde giryân kalb nâlandıır bu ân
Mâtemengiz gamlıdır dil ârifân ağlar bugün

Hep celâlin cilvesine mazhar oldu kâinât
Şems-i tâbân-ı cihânla âsumân ağlar bugün

Aşk-ı Ehl-i Beyt ile yan nevha-ger ol Tâciyâ
Derdlidir mahzûn gönüller âşikân ağlar bugün

Makamsal Analiz: Yerinde segâh beşlisinin hâkim olduğu eserde iniş cazibesıyla nevâda bûselik çeşnisi kullanarak segâh perdesinde segâhlı tam karar yapılmıştır. Meyanda evç perdesinde segâh çeşnisi kullanılıp ardından nevâda rast ile kalındıktan sonra tekrar nevâda bûselik ile inilerek segâh perdesinde segâhlı tam karar yapılmıştır. Bilhassa eserin giriş kısmında ve son kısmında karara doğru pest bölgede kürdî perdesi yedenli olarak rast perdesi vurgulanmıştır.

2.10. Yine Nûr-i Tecelliden

YİNE NÛR-İ TECELLİDEN Nihavend lâhi

Güfte: Aziz Mahmud Hüdâî Hz.
Beste: Mustafa Düzgünman

Kaynak kişi: Niyazi Sayın
Notaya alan: Ağâh Terzi

Usûl: Düyek

Yİ NE NU Rİ TE CEL Lİ DEN Dİ LÜ CA
NİM Zİ YA İS TER E FEN DİM
ZEV Kİ KÜL Lİ DEN SA RA Yİ
SİR SA FA İS TER A ÇIL SA
A LE Mİ VAH DET DÜ RÜL SE
DEF TE Rİ FİR KAT O LUP DA İM
DE Mİ VUS LAT GÖ NÜL LUT FU
A TA İS TER

Yine nûr-ı tecelliden dil ü cânım ziyâ ister
Efendi zevk-i külliden sarây-ı sır safâ ister
Açılsa âlem-i vahdet dürülse defter-i firkat
Olup dâim dem-i vuslat gönül lutf u atâ ister

Makamsal Analiz: Nihavend makamı sesleri ile seyrine başlayan eserde ilk portenin sonunda küçük yedenli araban hicazı görülmüş ardından nevâ üzerinde asma kararlar vermiştir. Meyan kısmına gelmeden önce çargâh üzerinde hicazkâr geçki ve kürdî perdesi üzerinde nikrizli asma kararın ardından nihavend perdeleri ile yedenli olarak karar vermiştir. Meyan kısmında evç perdesinde segâh ve nevâ üzerinde hicaz çeşnilerinin ardından makamın normal seyri devam etmiş ve meyan öncesindeki bölümün tekrarı ile eser tamamlanmıştır.

Mustafa Düzgünman'ın bestelediği ancak notaları tespit edilemeyen eserleri de aşağıdaki tabloda alfabetik olarak sıralanmıştır.

Tablo 2. Mustafa Düzgünman'ın Notaları Tespit Edilemeyen Besteleri

	Eser Adı	Makam	Usul	Güfte
1	Arz-ı Dîdâr Eyledikçe Şâhid-i Gülzâr Hû	Muhayyer	Devrihindi	Hüdâyi Hz.
2	Bir Pâdişâha Kul Ol Kim	Rast	Düyek	Hüdâyi Hz.
3	Dilin Zikreyler Ak-İlah'î Niçün Kalbin Olur Gâfil	Hicaz	Evsat	Hüdâyi Hz.
4	Ey Güzellerden Güzel Rûhum Resûl-i Kibriyâ	Hüzzâm	Düyek	Hayrullah Tâceddin Efendi
5	Ey Zâhiri Pinhân Olan	Mâhur	Düyek	Hüdâyi Hz.
6	Hazreti Mahmûd Hüdâyi Velîler Serveri	Hüseyni	Düyek	Hüseyin Vassaf Bey
7	Hizmet Eyle Pîrine Sıdk ile Sen	Hicaz	Düyek	Hüdâyi Hz.
8	Mazhar-ı Zât Olduğun Anlar mısın	Muhayyerkürdî	Düyek	Hüdâyi Hz.
9	Mevlam Senin Âşıkların Devrân Ederler "Hû" ile	Hüseyni	Evsat	Hüdâyi Hz.
10	Pîr Aziz Mahmûd Hidâyi Kutbü'l-Aktâb-ı Cihân	Evc	Düyek	Hayrullah Tâceddin Efendi
11	Saldın Ateş Ruhuma, Kalbim Hazîn Yâ Fâtıma	Uşşak	Evsat	Hayrullah Tâceddin Efendi
12	Seherde Şem-i Aşkı Eyle Sûzân	Bestenigâr	Düyek	Hâşim-i Üsküdârî
13	Tecellî-i Cemâl İster Gönül Eylenmez	Sabâ	Düyek	Hüdâyi Hz.
14	Yâ Muhammed O Senin Aşkına Kurbân Olayım	Sabâ	Evsat	Yusuf Fâhir Baba
15	Yamarın Zevkine Canân (Şarkı)	Hicazkâr	Düyek	Hayrullah Tâceddin Efendi

Sonuç

Muhtelif sanat dallarıyla olan ilişkisi, mûsikî meşk ettiği hocaları, türbedarlık görevi, içinde yetiştiği sosyal çevre ve koşullar bir arada değerlendirildiğinde, Mustafa Düzgünman'ın Üsküdar semtindeki mûsikî ve sanat yaşamının merkezinde yetiştiği görülmüştür. Bu yönüyle, yapmış olduğu bestelerin ve icraların yaşadığı döneme ve muhite dair dinî mûsikî kültürüne ışık tuttuğundan bahsedilebilir.

Bestelediği eserler üzerinde yapılan makamsal analiz sonucunda Mustafa Düzgünman bestelerinin dinî mûsikî formlarında olduğundan bahsedilebilir. Kadim Türk müziği makamlarının birçoğunda eser bestelediği, eserlerinde kullandığı geçki ve çeşnilerin genel

hatları itibarıyla bestelendiği makamın özelliklerini taşıdığı söylenebilir. Genellikle düyek usulünde besteler yapmış olmakla birlikte evsat gibi büyük usullerde de eserler bestelediği, düğâh gibi nispeten az sayıda eser bulunan makamları da kullandığı görülmüştür. Bestelediği güftelerin çoğunluğu Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretlerinin divanından seçildiği görülmüştür. Güfteleri kendine ait olan bestelerinde tasavvufî kişiliği ve edebî yönü ile mûsikîşinas kimliğini birlikte sergilediği görülmektedir.

Bu eserlerin Cumhuriyet dönemine ait dinî mûsikî repertuarı açısından önem arzettiği ve dinî mûsikî sahamızda yerini alması gerektiği söylenebilir.

Kaynakça

Derman, U. "Mustafa Düzgünman". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 10/62. Ankara: TDV Yayınları, 1994.

(http1): <https://www.youtube.com/watch?v=WxlVs8Iusk4> (Erişim: 03 Ocak 2019).

(http2): http://www.sanatumuziginotalari.com/sanatici_detay.asp?sanid=5423 (Erişim: 20 Aralık 2018).

Kaptan, Saim. (1995). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tek Işık Web Ofset Tesisleri.

Özemre, A. Y. (2006). *Üsküdar'da bir attâr dükkânı*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

Parlak, Y. (2012). "Ebru Sanatçısı Alparslan Babaoğlu ve Hocası Mustafa Düzgünman". *Akdeniz Sanat Dergisi*, 5/9, 97-111.

Röportajlar

Sedat Altınöz (2015).

Alparslan Babaoğlu (2015).

Ceyhun Oydem (2015).

Niyazi Sayın (2015).